

Tomasz Mikocki

Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków – informacja o nowej w środowisku konserwatorskim instytucji

Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków został powołany, na mocy decyzji ministra kultury, w październiku 2002 r., jako kontynuator działań istniejącego w kraju od lat czterdziestu Ośrodka Dokumentacji Zabytków, związanych z nim dwunastu ośrodków regionalnych oraz Ośrodka Ochrony Zabytkowego Krajobrazu (istniejącego co prawda dopiero od 1993 r., ale będącego kontynuatorem działalności Zarządu Ochrony i Konserwacji Zespołów Pałacowo-Ogrodowych Muzeum Narodowego w Warszawie, usamodzielnionego jako instytucja o profilu konserwatorskim już w 1984 r.).

Ośrodkowi nadano statut, w którym określono cele jego działania oraz strukturę. W listopadzie powołano dyrektora nowej instytucji, w osobie piszącego te słowa; wkrótce wicedyrektorów (poprzednio mgr Tadeusz Morysiński i mgr Sławomir Żółkowski, którego – po konkursie rozstrzygniętym w połowie roku – zastąpiła dr Bożena Wierzbicka). Rozpoczęto wcielanie w życie ustaleń nowego statutu: prace organizacyjne tworzenia nowej instytucji (jej ostateczną strukturę opisuje Regulamin Organizacyjny zatwierdzony przez ministra 16.06.2003 r.), wypracowywanie modelu działalności merytorycznej; oceny, przekształcenia kontynuacje lub zaniechania poszczególnych zakresów i tematów z wieloletnich działań wcześniejszych Instytucji.

Niewątpliwy dorobek merytoryczny tych Instytucji, a przede wszystkim zasoby dokumentacyjne oraz także wykwalifikowana kadra, tak w Warszawie jak i w Ośrodkach Regionalnych, wymagały z jednej strony oceny i analizy, z drugiej usprawnień i przygotowania do realizacji nowych zadań statutowych. Konieczne były szeroko podjęte zmiany personalne (redukcja zatrudnienia o ok. 30%; przesunięcie części pracowników do

nowych zadań; nowe angaże w zakresach lub specjalnościach dotychczas nie realizowanych w Instytucjach – w wymiarze ok. 10% nowego stanu zatrudnienia). Nie zawsze były one oczywiste i łatwe w realizacji: kontrowersje i spory nie uciły chyba do dziś. Ośrodek poszukuje też stale nowych specjalistów: przyjęliśmy zasadę, iż na stanowiska kierownicze ogłaszamy konkursy (w części rozstrzygnięte lub rozstrzygane); innych pracowników przyjmujemy wyłącznie na okres próbny.

Działania reorganizacyjne w KOBiDZ, o realizacji zamierzonej na przeciąg roku, podsumowywane bywają z okazji ważniejszych w życiu naszej instytucji wydarzeń.

Pierwszym było inauguracyjne posiedzenie Rady Naukowej Ośrodka, do której akces – na zaproszenie jego dyrekcji – zgłosiło dwudziestu wybitnych i znanych w środowisku konserwatorskim badaczy. Rada zechciała zaaprobować kierunek zachodzących w Instytucji zmian oraz pozytywnie ocenić ich efekty, a także wytyczyć profil działań merytorycznych (powołała także zespół do spraw wydawniczych i informatyzacji).

Konferencja zrealizowana przez Ośrodek dla Pracowników Służb Konserwatorskich w Malborku, jak i kilkakrotne narady poszerzonego Zespołu Konsultacyjnego Ośrodka, pozwoliły – jak myślę – polskiemu środowisku konserwatorskiemu, w sposób bezpośredni lub pośredni (także przy wykorzystaniu naszej strony internetowej i publikacji), na zapoznanie się z celami i działaniami Ośrodka.

Posiedzenie Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury, które zbiegło się w czasie tak z półrocznym sprawozdaniem z działalności Ośrodka (które Radzie zostało przedstawione) jak i z ukazaniem się nowego fascykułu kwartalnika

„Ochrona Zabytków”, było okazją do pozytywnej oceny zmian w Departamencie Ochrony Zabytków, w których działalność Ośrodka ma konkretny wymiar.

Półrocze 2003 r. to dla nas także zamknięcie najbardziej burzliwego etapu zmian personalnych, uporządkowania spraw finansowych, konkretnego sprecyzowania zamierzeń merytorycznych jak i organizacyjnych w połowie pierwszego roku działalności. Zaczęło się także realizować marzenie o komputeryzacji Ośrodka, której brak wydaje się największym niedopatrzeniem w Instytucjach, z których się wywodzimy. Zostały zdobyte środki na podstawową komputeryzację Ośrodka i Ośrodków Regionalnych; zgodnie z wytycznymi Rady Naukowej rozpoczęto tworzenie systemu informatycznego, który pozwoli w przyszłości nie tylko na łatwą komunikację i obsługę pozostających w naszej dyspozycji baz danych, ale także na pełną wymianę informacji ze służbami konserwatorskimi.

W zakresie działalności merytorycznej Ośrodek, zgodnie z programem przedstawionym Radzie Naukowej i przez nią zaakceptowanym, jako instytucja badań i dokumentacji zabytków, będzie kontynuował przedsięwzięcia dokumentacyjne wcześniejszego ODZ czy też dokumentacyjne i projektowe wcześniejszego OOK, nadając im z jednej strony bardziej badawczy, z drugiej bardziej praktyczny charakter. Oprócz konkretnych zadań wyznaczonych w cytowanym wyżej Statucie i Regulaminie Organizacyjnym¹, będziemy rozwijać działalność promocyjną dla zabytków (w tym także tę, która wynika z zagranicznej współpracy, możliwości, jakie oferuje akcesja Polski do Unii Europejskiej, wynikająca z europejskiej tradycji), edukacyjną (w szeroko zamierzonej i już realizowanej współpracy z krajowymi, ale i zagranicznymi uczelniami), popularyzatorską a także badawczą w zakresach, które z racji posiadanej dokumentacji, dorobku lub zainteresowań i umiejętności zatrudnionych specjalistów mogłyby stać się specyfiką naszej placówki (jak np. ochrona zabytkowego krajobrazu, badania „europejskich korzeni” sztuki i architektury wschodniej i środkowej Europy) oraz naszych Ośrodków Regionalnych.

Sądzymy, że warto przede wszystkim ożywić badania i przedsięwzięcia dokumentacyjne bardzo zindywidualizowanej specyfiki regionalnej, której odbiciem są konkretne zakresy specjalizacji na-

szych Ośrodków (w Białymstoku, Gdańsku, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Toruniu, Wrocławiu, Działu Dokumentacji i Badań Warszawy i Mazowsza a także powstających właśnie w Olsztynie, Opolu i Zielonej Górze). Przy pewnej możliwości koordynacji i pomocy, jaką daje scentralizowana organizacja Ośrodka, przy szerokiej współpracy w kontekście lokalnym, o uchwytnych często aspektach transgranicznych lub międzynarodowych, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków stanie się – co jest jednym z naszych celów – sprawną, fachową i dobrą pod względem merytorycznym instytucją. Chcemy być instytucją nowoczesnej ochrony zabytków tak w „małych ojczyznach”, w całej Polsce, jak i w tej całej części Europy, gdzie europejska przeszłość kulturowa stapia się z lokalną w najbardziej nam bliską, barwną, różnorodną i bogatą tradycję kulturową, którą będziemy badać i chronić.

Wszystkie informacje dotyczące Ośrodka, jego struktury, zadań, zasobów i personelu, prowadzonych właśnie prac, wydawnictw jak i informacje o Radzie Naukowej znaleźć można na stronie internetowej: www.kobidz.pl.

¹ Jak dokonywanie ustaleń dotyczących stanu zachowania środowiska kulturowego, prowadzenie badań dóbr kultury oraz sporządzanie ich dokumentacji, w tym kart ewidencyjnych, wykonywanie prac projektowych w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego, z uwzględnieniem zabytkowych założeń dworsko- i pałacowo-parkowych, ogrodowych i cmentarzy, prowadzenie centralnej ewidencji dóbr kultury, opracowywanie i upowszechnianie zasad dotyczących dokumentowania dóbr kultury, gromadzenie odpisów decyzji o wpisie dóbr kultury do rejestru zabytków, wydawanie opinii na rzecz organów ochrony zabytków, sporządzanie opracowań dla obszarów, które powinny być objęte ochroną konserwatorską w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, gromadzenie i udostępnianie informacji o dobrach kultury, prowadzenie wykazu muzeów oraz gromadzenie i udostępnianie informacji związanych z muzealnictwem, organizowanie i prowadzenie specjalistycznych szkoleń, publikowanie i upowszechnianie wyników badań naukowych, prac projektowych i konserwatorskich, a także innych wydawnictw z zakresu ochrony dóbr kultury, pozyskiwanie środków pozabudżetowych z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym Unii Europejskiej, oraz wykorzystywanie ich na realizację zadań Ośrodka, uczestnictwo w pracach krajowych i międzynarodowych organizacji zajmujących się ochroną zabytków i krajobrazu kulturowego oraz muzealnictwem.